

Infektioner – ett aktuellt tema i dag

Medicinens historia sammanfaller till stora delar med infektionssjukdomarnas historia. Infektioner har spelat en stor roll även i historiska sammanhang. Så kom t.ex. infektionssjukdomarna att besegra Napoleons stora armé. Utvecklingen av hygien, vaccinationer och antibiotika har invagat oss in i den falska tron att vi är skyddade mot infektioner. På 1980-talet deklarerade man på omslaget till ledande medicinska tidskrifter segerglatt att infektionerna var övervunna. Cancern var det som skulle övervinnas härnäst, och vägen till ett tryggt och på förhand planerat liv låg jämn utan fallgropar. Man kunde glömma de gamla finländska visdomarna ”räkna inte dina barn förrän mässlingen har besökt huset”.

Snart efter att denna glättade bild hade vunnit burskap dök det upp nya hotfulla infektionssjukdomar. På drygt tio år gick hiv förbi mord och självmord som den ledande dödsorsaken bland män mellan 20 och 40 år i USA. Meticillinresistent *Staphylococcus aureus* (MRSA), den mest omskrivna sjukhusbakterien, tilläts föröka sig i tysthet under 1980-talet i USA. Nu, efter 20 år med kunskap om hur mycket denna likgiltighet har kostat både i reda pengar och i människoliv, manar experter i USA hälsovården till kamp mot MRSA. Av de europeiska länderna drabbade MRSA först Storbritannien och fick starkt fäste där. Bara under några år blev 40 procent av alla *S. aureus*-stammar i blododlingar meticillinresistenta (1). Tillämpar vi inte i Finland i dag samma ledningsprinciper för effektiviserad hälsovård som då utvecklades i stora världen? I syfte att effektivisera hälsovården har sjukskötarna i dag allt mindre tid för patientkontakter och ingen tid för handdesinfektion. Patientrallyn i ambulanser från ett sjukhus till ett annat pågår dygnet runt och sprider effektivt de resistenta bakteriestammarna.

Under de senaste åren har vi tvingats bevittna hur MRSA har rotat sig även i öppenvården, t.ex. i Birkaland. Därtill har hotet om världsomfattande pandemier i form av SARS eller fågelinfluensa kommit in i vårt medvetande. Tryggheten rubbas av vetenskapen om att en tjock plånbok eller privata sjukvårdstjänster inte kan garantera oss en plats bland de överlevande vid katastrofer av global omfattning. Idealbilden av ett välplanerat liv utan faror rubbas av någonting så gammalmodigt som infektioner.

Samtidigt tillåter vi att en annan katastrof växer fram utan medietillsyn eller intresse från medicinska opinionsledares sida. Ett gammalt problem från 1980-talet före tiden för ciprofloxacin och bredspektriga betalaktamantibiotika gör nydebut. Antimikrobiell resistens bland de gramnegativa bakterierna ökar, och inga nya läkemedel finns att tillgå (3). De antimikrobiella läkemedlen är inte ”inne” nu och industrin ser inga vinstmöjligheter i dem. *E. colis* bredspektriga betalaktamaser (ESBL) hotar göra vanliga urinvägsinfektioner svårbotliga eller t.o.m. obotliga. Multiresistenta *Pseudomonas aeruginosa*-stammar i kombination med allt mer förekommande diabetes kan snart kräva egna avdelningar på sjukhusen för amputationer och rehabilitering då osteiter på nytt blir obotliga sjukdomar. Allt detta har vi redan i Finland, och problemen tycks öka för varje år. Kunskaperna om sjukhushygien och rätt användning av antibiotika på gräsrotsnivå blir viktiga för samhället.

Även gamla rädslor dyker upp vid utnyttjandet av den mest avancerade medicinska tekniken. Den nästan övervunna tuberkulosen kan aktiveras av nya effektiva biologiska mediciner mot autoimmunsjukdomar. Ofarliga eller s.k. opportunistiska mikrober hotar resultaten av de dyraste

ingreppen som kräver intensiv immunsuppression, intensivvård eller införande av främmande kroppar. Mikrober från andra arter utgör de största hindren för användningen av organ från djur som reservdelar för människan. De obefintligt små fästingarna har börjat uppfattas som ett av de farligaste djuren i våra skogar, och de sprider borrelia och TBE i områden där denna tidskrift läses mest. Infektioner har stor aktualitet i dag.

Samtidigt ger fördjupad kunskap om mikrober hopp om en bättre framtid. Enligt min lärobok i kirurgi för 25 år sedan beskrevs magsår som en sjukdom orsakad av levnadssätt och stressfaktorer som borde undvikas t.ex. genom yrkesbyte (4). Helikobakterien, värt ett nobelpris i fjol, utrotade såväl magsår som magcancer och gjorde slut på de kirurgiska ingreppen för dessa sjukdomar. Herpesvirus håller på att komma med en förklaring till många elakartade lymfoproliferativa sjukdomar. Kunde man tänka sig att cancer skulle vara en infektionssjukdom?! Inom den närmaste framtiden kan vi vänta oss att kunskapen ökar

i och med att vi lär oss att koppla samman genforskning och kunskaperna om infektioner. Då kan vi kanske svara på frågor om varför någon har anlag för en elakartad sjukdom utlöst av en mikrob, varför streptokocker orsakar någon erysipelas eller varför ytterligare någon har benägenhet för svår sepsis orsakad av hudens *Staphylococcus aureus*. Senast då är det dags för ett nytt infektionsnummer av Finska Läkaresällskapets Handlingar.

Asko Järvinen

Referenser

- 1 Johnson AP, Pearson A, Duckworth G. Surveillance and epidemiology of MRSA bacteremia in the UK. *J Antimicrob Chemother* 2005;56:455-462.
- 2 Livermore DM, Minimising antibiotic resistance. *Lancet Infect Dis* 2005;5:450-459.
- 3 Waterer GW, Wunderrink. Increasing threat of gram-negative bacteria. *Crit Care Med* 2001;29 (Suppl):N75-N81.
- 4 Curt Franksson. Kirurgi. Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm 1981.